

проміжну зону. Зовнішній діаметр краніальної частини складає 9 мм, середньої на 7,4 мм більше і дорівнює 16,4 мм, діаметр каудальної частини та проміжної зони займають відповідно 12 та 7 мм.

Довжина м'язового шлуноку у курей становить 56,8 мм, товщина стінки – 2560 мкм. Показники ширина краніального та каудального краю займають відповідно 27,6 та 27,8 мм. Відстань між вхідним та вихідним отвором становить 17,6 мм.

Залозистий та м'язовий шлунок відносяться до трубчастих органів тому їх гістоархітектоніка подібна до стравоходу та вола, вона також включає в себе слизову, м'язову та серозну оболонки. Проте для даних органів характерні певні особливості будови слизової та м'язової оболонок. Слизова оболонка залозистого шлунку має велику кількість залоз. Гістоструктура м'язового шлунку відрізняється від залозистого потужно розвинутою м'язовою оболонкою та наявністю у складі слизової оболонки кутикули.

Печінка темно-коричневого кольору. Абсолютна маса органу дорівнює 45,5 г, відносна маса відповідно –2,61%. Часточкова будова печінки у курей не виражена, у зв'язку з відсутністю між часточками міжчасточкової сполучної тканини. Про часточкову будову можна судити лише по наявності центральної вени. Печінкова часточка у птахів має трубчасту будову. Такі трубочки розташовані радіально по відношенню до центральної вени. Печінкова трубка складається із 5-6 гепатоцитів полігональної форми, які розташовані радіально до вісі часточки.

Трахея – трубкоподібний орган, довжина якого становить 120 мм, ширина – 7 мм, а товщина – 1,2 мм. Абсолютна і відносна маса трахеї складає відповідно 2 г і 0,12 %.

Стінка трахеї утворена слизовою, волокнисто-хрящовою і адвентиційною оболонками. Слизова оболонка вистелена багаторядним війчастим епітелієм і містить залози. Волокнисто-хрящова оболонка утворена трахейними хрящами, які між собою з'єднані щільною сполучною тканиною.

Легені у курки парні, яскраво-рожевого кольору, губчастої консистенції. Абсолютна маса легень у курки становить 8,3 г, при цьому ліва легеня дещо менша і дорівнює 4,1 г, права – 4,2 г. Відносна маса легень складає 0,48 %.

Легені птахів, на відміну від ссавців, містять парабронхи і паренхіму, розділену на чітко відокремлені часточки. Діаметр парабронхів у курей займає 100-120 мкм.

Таким чином можна зробити висновок, що гістоструктура органів на тканинному та клітинному рівнях у курей має певні особливості: У курей на відміну від ссавців м'язова оболонка стравоходу сформована виключно гладенькою м'язовою тканиною. Легені курей, містять парабронхи і паренхіму, розділену на чітко відокремлені часточки.

УДК 619:616:636.7

Горальський Л.П., доктор ветеринарних наук, професор
Дубич І.М., асистент
Хоменко З.В., асистент
Житомирський національний агроекологічний університет

**ОРГАНОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ ПІДШЛУНКОВОЇ ЗАЛОЗИ
СОБАК ЗА ПАНКРЕАТИТУ**

Подані результати гістоструктури та морфометричні показники підшлункової залози собак за панкреатиту. Морфометричними дослідженнями встановлено, що органометричні параметри підшлункової залози (абсолютна, відносна маса, величина органу) хворих тварин збільшуються у порівнянні з клінічно здоровими собаками.

Підшлункова залоза – майже єдиний орган, який завдяки поєднанню зовнішньосекреторної та ендокринної функції бере участь практично в усіх фізіологічних процесах, починаючи від травлення і до процесів адаптації, у тому числі у підтриманні гомеостазу всього організму.

Морфологічне вивчення змін в підшлунковій залозі дозволяє визначити пато- і морфогенез (залежно від функціональних порушень), оптимізувати патогенетичну терапію, своєчасно призначити профілактику патології даного органу.

Метою роботи було визначити органометричні показники підшлункової залози собак за панкреатиту.

Матеріал та методика досліджень. Дослідження виконувалась на кафедрі анатомії і гістології ЖНАЕУ. Об'єктом роботи була підшлункова залоза безпородних собак. У роботі використовували анатомічні та морфометричні методи дослідження. Органометричний аналіз виконували згідно загальноприйнятих рекомендацій. Обробку цифрових даних проводили варіаційно-статистичними методами.

Результати досліджень. Встановлено, що на гострий панкреатит найчастіше хворіють цуценята в період становлення зубів та переходу на інший тип годівлі. Хронічний панкреатит реєструється в більшості випадків у статевозрілих тварин.

За гострого перебігу панкреатиту підшлункова залоза собак збільшена, темно-червоного кольору та набрякла. При хронічному перебігу панкреатиту вона блідо-сірого кольору, дещо зменшена в розмірах, щільноеластичної консистенції. Структура часток практично не розрізняється. В окремих тварин крупні протоки органу були розширені, містили різної величини сіруваті утвори.

Абсолютна маса органу за гострого перебігу панкреатиту порівняно з клінічно здоровими собаками збільшувалась та становила $10,67 \pm 0,39$ г, у тварин контрольної групи – $8,2 \pm 0,97$ см. Відносна маса дорівнювала $0,46 \pm 0,02\%$. Довжина підшлункової залози при цьому складала $28,93 \pm 0,58$ см. Разом з тим спостерігали тенденцію до збільшення лівої і середньої часток та зменшення ширини правої частки, показники якої дорівнювали $1,78 \pm 0,27$ см.

У контрольній групі собак ширина правої частки становила $1,82 \pm 0,24$ см.

За хронічного перебігу панкреатиту собак абсолютна маса підшлункової залози відносно клінічно здорових тварин збільшувалась з $29,83 \pm 3,0$ г у здорових тварин до $38,33 \pm 7,02$ г у хворих. Відносна маса органу дорівнювала $0,18 \pm 0,03\%$ у порівнянні з контролем $0,16 \pm 0,03\%$. Параметри довжини підшлункової залози та ширини середньої частки органу у хворих собак становили відповідно $34,17 \pm 2,62$ см та $3,21 \pm 0,33$ см. У тварин контрольної групи дані показники підшлункової залози дорівнювали відповідно $29,8 \pm 2,05$ см і $2,83 \pm 0,23$ см. Ширина лівої та правої часток органу у собак за хронічного перебігу панкреатиту зменшувалась та відповідно становила $3,43 \pm 0,24$ см, $2,43 \pm 0,27$ см (у клінічно здорових відповідно – $3,63 \pm 0,22$ см та $2,63 \pm 0,22$ см).

Таким чином на гострий панкреатит частіше хворіють цуценята у ранній період постнатального онтогенезу, на хронічний перебіг панкреатиту – статевозрілі собаки у собак, хворих на панкреатит, зростають органометричні показники: за гострого

перебігу абсолютна та відносна маса підшлункової залози збільшується відповідно у 1,30 і 1,24 рази, а за хронічного, відповідно, у 1,28 та 1,13 рази.

УДК 619:636.5/611.4

Гуральська С.В., кандидат ветеринарних наук, доцент
Горальський Л.П., доктор ветеринарних наук, професор
Житомирський національний агроекологічний університет

МОРФОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТИМУСА КУРЕЙ, ВАКЦИНОВАНИХ ПРОТИ ІНФЕКЦІЙНОГО БРОНІТУ

Встановлено, що у вакцинованих курей відмічається зменшення живої маси тіла відносно контрольної групи, відповідно абсолютної маси тимуса, що вказує на посилення міграції Т-лімфоцитів у периферичні органи імуногенезу для здійснення імунних реакцій. Імунізація курей проти інфекційного бронхіту призводить до збільшення площі мозкової речовини часточок, у порівнянні з курми контрольної групи.

Інфекційний бронхіт птиці реєструється в усіх країнах світу і спричиняє значні економічні збитки промисловим і фермерським птахогосподарствам. Однією з актуальних проблем в птахівництві залишається вибір оптимальних програм імунізації птиці щодо інфекційного бронхіту курей. Для розуміння патогенезу захворювання птиці останніми роками велика увага приділяється вивченню особливостей розвитку, будови і функціонування органів імунної системи.

Мета роботи. Визначити імуноморфологічні зміни у курей, вакцинованих живою ліофілізованою вакциною штаму Н-120 серотипу Массачусетс проти інфекційного бронхіта.

Матеріал та методи. Для дослідження було відібрано групу курчат віком 1 день, вирощених в умовах СТОВ „Старосолотвинська птахофабрика” Бердичівського району Житомирської області.

Гістологічне дослідження проводили на кафедрі анатомії і гістології факультету ветеринарної медицини Житомирського національного агроекологічного університету. Матеріалом був тимус курей віком 1, 8, 20, 40 днів відібраний від клінічно здорових курей контрольної та дослідних груп. Для проведення гістологічних досліджень застосовували загальноприйняті методи фіксації тканин та виготовлення зрізів. Морфометричний аналіз проводили згідно рекомендацій К. Ташке (1980) та Г.Г. Автанділова (1990).

Результати досліджень. Проведеними дослідженнями встановлено, що в 1-денному віці жива маса курчат становила в середньому 30 г, у 8-денному віці, через 7 днів після вакцинації жива маса у контрольній групі становила 40 г, у другій групі – 38 г. В 20-денному віці приріст живої маси у вакцинованих курей був менший ніж у контролі і становив 120 та 127 г відповідно. В 40-денному віці спостерігаємо дещо більший приріст у дослідній групі (320 г), в контрольній даний показник складав 300 г.

Аналіз досліджень показує, що абсолютна маса тимуса у курей 1 денного віку становила в середньому 50 г, у 8 денному віці в контрольній групі цей показник